

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

„Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”
Nr Projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

Kompensacja i Dostęp.

Instrument wspierający aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami.

Projekt partnerski

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

stowarzyszenie
CZAS
przestrzeń
tożsamość

Kompensacja i Dostęp. Instrument wspierający aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami.

Opracowanie: Macin Dziółko, Agata Gawska, Brygida Kotyniewicz, Agnieszka Michalczuk-Kościuk, Krzysztof Kotyniewicz.

Realizator: Polski Związek Głuchych

Opracowanie w ramach projektu:

„Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”. Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19

Realizatorzy projektu:

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej; Polski Związek Głuchych; Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych; Stowarzyszenie Czas, Przestrzeń, Tożsamość.

Warszawa, czerwiec 2023r.

Spis treści

1. Definicje pojęć.....	5
2. Potrzeba wprowadzenia nowego instrumentu	7
Analiza stanu zastanego	7
Kompensacja	7
Dostęp.....	8
Potrzeba zmiany sytuacji zastanej	9
Kompensacja	10
Dostęp.....	13
3. Istota nowego instrumentu	15
Kompensacja.....	15
Dostęp	16
4. Założenia i funkcjonowanie instrumentu	18
Kompensacja.....	19
Dostęp	20
5. Elementy składowe instrumentu	22
6. Podmioty na które będzie oddziaływać projekt	23
Kompensacja.....	23
Dostęp	24
7. Realizatorzy instrumentu.....	26
8. Skutki wprowadzenia nowego instrumentu	27
Kompensacja.....	27
Dostęp	28
9. Inne potrzeby związane z wprowadzeniem instrumentu	30
10. Mapa drogowa wdrażania instrumentu	31
11. Powiązanie instrumentu z innymi instrumentami wsparcia	33
Kompensacja.....	33
Dostęp	33

12. Założenia do zmian legislacyjnych.....	34
13. Zestawienie wykresów, rysunków i tabel	35
14. Bibliografia i materiały pomocnicze	36

1. Definicje pojęć

Osoba z niepełnosprawnością – osoba posiadająca aktualne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie równoważne;

Powiat – jednostka samorządu terytorialnego i podziału administracyjnego II stopnia;

Powiatowe (Miejskie) Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) – jednostka organizacyjna samorządu terytorialnego, realizująca na terenie powiatu zadania z zakresu pomocy społecznej;

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) - Państwowa jednostka organizacyjna realizująca zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych w Polsce.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) –państwowy fundusz celowy, powołany do realizacji zadań z zakresu rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami;

Organizacja pozarządowa (NGO) – podmiot zdefiniowany w art. 3 ust.2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057);

Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych - Biuro Pełnomocnika jest komórką organizacyjną Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, powołaną do realizacji zadań Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych;

Polski Związek Głuchych –partner projektu „Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy” odpowiedzialny za opracowanie w ramach projektu, instrumentów wspierających aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami;

Partnerzy projektu – Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Polski Związek Głuchych, Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Czas, Przestrzeń, Tożsamość;

Projekt - „Włączenie wyłączonych – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”, Nr projektu: POWR.02.06.00-00-0065/19;

Instrument – KOMPENSACJA I DOSTĘP - Instrument wspierający aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami.

2. Potrzeba wprowadzenia nowego instrumentu

Analiza stanu zastanego

Kompensacja

Renta socjalna to rodzaj świadczenia wypłacanego z ZUS co miesiąc osobom niezdolnym do pracy. Renta socjalna przysługuje osobom, którym lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ZUS stwierdziła, że jesteś całkowicie niezdolny do pracy i ta niezdolność powstała w określonym czasie.

Renta przysługuje:

- osobie pełnoletniej:
  - ma ukończone 18 lat, lub
  - kobiecie, która wyszła za mąż po ukończeniu 16 lat;
- jeśli lekarz orzecznik ZUS / komisja lekarska ZUS stwierdził, że osoba jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:
  - przed ukończeniem przez osobę 18 roku życia;
  - w trakcie nauki (także podczas wakacji lub urlopu dziekańskiego):
  - w szkole lub w szkole wyższej – zanim osoba skończyła 25 lat,
  - w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Na wysokość renty- jej zmniejszenie lub zawieszenie wypłaty mają wpływ dochody uzyskiwane przez osobę pobierającą rentę.

Są to dochody:

- z pracy na podstawie stosunku pracy,
- z pracy na podstawie umowy zlecenia lub współpracy przy tej umowie,

- z pracy na podstawie umowy agencyjnej lub współpracy przy tej umowie,
- z pozarolniczej działalności oraz współpracy przy jej wykonywaniu.

Konsekwencją obowiązujących przepisów jest tzw. „pułapka rentowa” to sytuacja, w której osoba z niepełnosprawnością nie podejmuje zatrudnienia z powodu obawy o zmniejszenie lub utratę dochodów z renty.

Wysokość renty socjalnej (VII.2023) wynosi 1.588,44 zł. Po zmianie przepisów dot. zmniejszania i zawieszania renty obowiązują następujące zasady: jeśli przychód będzie wyższy niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ale nie przekroczy 130% tej kwoty (9.261,00 zł na VII.2023) renta socjalna jest zmniejszana. Gdy przychód przekroczy wyższy próg zarobkowy – 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, renta jest zawieszana.

Oznacza to, że każda osoba, której dochód miesięczny przekroczy 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy czyli 4.978,00 zł (VII.2023) traci prawo do pobierania przyznanej kwoty renty- jest ona zmniejszana. Jednocześnie jeśli miesięczny dochód wyniesie 9.261,00 zł lub więcej prawo do świadczenia ulega zawieszeniu. Tym samym pułapka rentowa- czyli utrata części świadczenia zaczyna się od progu niespełna 5 tys. zł. W znaczący sposób ogranicza to zatem możliwości większego zarobkowania, awansu czy poszukiwania nowej, lepiej płatnej pracy- działa demotywująco.

Dostęp

Osoby z niepełnosprawnościami mogą uzyskać wsparcie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) w powiecie. Środki te mogą być przyznane na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Likwidacja powyższych barier oraz zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne należy do kompetencji samorządu powiatowego i finansowana jest ze środków PFRON w ramach tzw. algorytmu czyli puli środków przekazywanych przez PFRON do każdego z powiatów. Środki na ten cel przekazywane są na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z 13 maja 2003 r.

w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym¹.

„Pułapka świadczeniowa” to sytuacja w której znajdują się pracujące osoby z niepełnosprawnościami, które ze względu na obowiązujące progi dochodowe mają ograniczoną możliwość ubiegania się o dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Potrzeba zmiany sytuacji zastanej

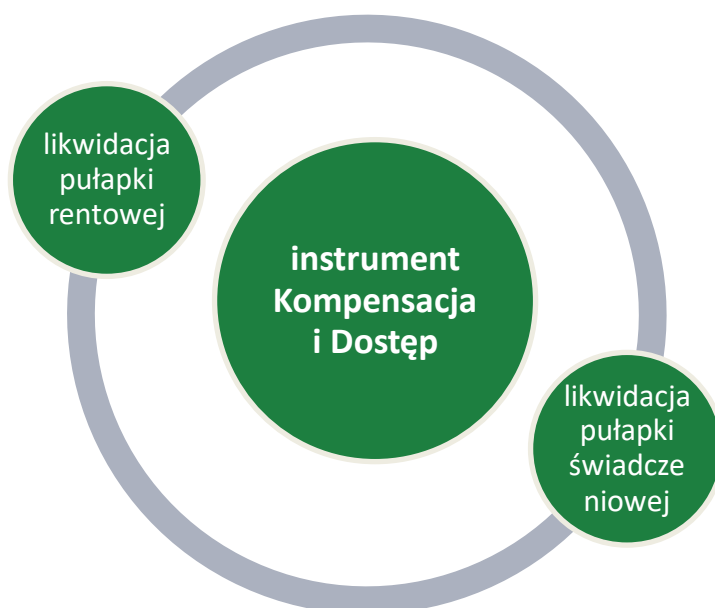
Kompensacja i dostęp, to rozwiązanie mające na celu uniezależnienie otrzymywania renty socjalnej od wynagrodzenia za pracę oraz umożliwiające dostęp do dofinansowań w zakresie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób pracujących, których dochody z pracy do tej pory uniemożliwiały skorzystanie z takiego wsparcia.

Przeprowadzone w ramach pilotażu działania mające na celu zebranie opinii oraz analizę efektywności polityk publicznych w perspektywie wprowadzania komplementarnych rozwiązań opisanych w wersji testowej, potwierdzają zasadność kierunku mającego na celu promowanie aktywności zawodowej wśród osób z niepełnosprawnościami.

Zarówno zrealizowane w ramach pilotażu badanie ankietowe osób z niepełnosprawnościami, jak i panel ekspercki z przedstawicielami osób z niepełnosprawnościami oraz NGO, jasno pokazały, że istnieje ogromna potrzeba wdrożenia założeń instrumentu Kompensacja i Dostęp.

---

¹ <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20030880808> (dostęp 20.12.2021r.)

źródło: opracowanie własne

Kompensacja

Jak wynika z danych ZUS w grudniu 2021r., liczba osób pobierających renty socjalne wyniosła 289,9 tys., a kwota wypłat w 2021r.- 4,3 mld zł. Na przestrzeni ostatnich 5 lat liczba rent socjalnych nieznacznie wzrosła – o 3,7% w stosunku do grudnia 2017 r. i o 0,2% w stosunku do grudnia 2020 r. Liczba wniosków o przyznanie renty socjalnej kształtuje się na poziomie kilkunastu tysięcy rocznie. Rocznie wydaje się 8–9 tys. decyzji przyznających rentę socjalną. W 2021 r. przeciętna miesięczna liczba zawieszonych rent socjalnych wyniosła 2,2 tys.² Jak wynika z informacji ZUS przeciętna miesięczna kwota wypłacanej renty w 2021r. wyniosła

---

² Zalewska H., Tomczyk I. „Specjalne świadczenia nieskładkowe (renta socjalna, rodzicielskie świadczenie uzupełniające, świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji); Zakład Ubezpieczeń Społecznych

1.230,68 zł. Biorąc pod uwagę, że w skali roku zawieszonych rent średniomiesięcznie jest 2,2 tys., to suma kwot zawieszonych rocznie wynosi 32.489.952 zł³.

Najliczniejszą grupę osób pobierających świadczenie stanowią osoby w wieku 35-39 lat- jest ich 18,1 tys.; a kolejną osoby w wieku 40-44 lata, których jest 14,8 tys. Osoby w wieku aktywności zawodowej (od 20 do 64 lat⁴) stanowią 94,3% osób pobierających świadczenie, a średnia wieku osoby pobierającej rentę wynosi 37,9 lat.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że niemal 100% grupy osób pobierających świadczenie stanowią osoby aktywne zawodowo, stąd tak duże znaczenia ma realizacja postulatów likwidacji „pułapki rentowe”, która znacząco wpływa właśnie na ograniczenie aktywności zawodowej lub brak możliwości rozwoju zawodowej tych osób, których wiek pozwalałby na bycie aktywnym uczestnikiem rynku pracy.

Potrzeba zmian w obszarze likwidacji pułapki rentowej pojawia się w zgłaszanych przez środowisko postulatach oraz oddolnych inicjatywach, mających na celu zwiększenie skuteczności rozwiązań systemowych w aspekcie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Pułapka rentowa, jako kluczowy do rozstrzygnięcia problem, pojawia się podczas każdego, organizowanego od sześciu lat, Kongresu Osób z Niepełnosprawnościami. Potrzeba ograniczenia barier w podejmowaniu aktywności zawodowej oraz modyfikacja systemu wsparcia finansowego dopasowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zostały określone w Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030⁵. Dokument ten, w priorytecie Praca, wskazuje tzw. pułapkę rentową, jako jedną z barier dla zwiększenia aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami, szczególnie dotkliwą w stosunku do osób pobierających rentę socjalną.

---

³ tamże

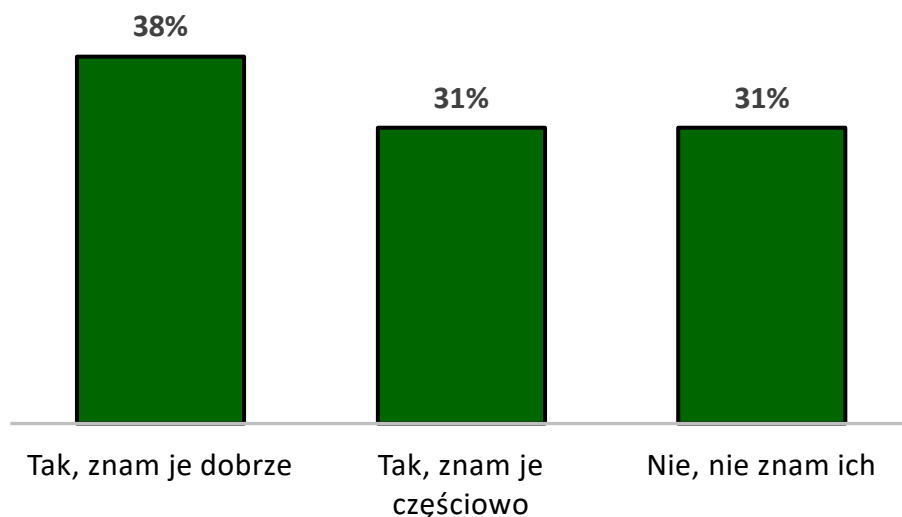
⁴ Dane dla osób w wieku 20-64 lata na podstawie informacji ZUS.

⁵ Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (poz. 218)

Potrzebę likwidacji pułapki rentowej potwierdzają także uczestnicy badania ankietowego przeprowadzonego w trakcie testowania instrumentu ⁶.

Ponad połowa badanych uważa, że fakt pobierania renty socjalnej wpływa na brak zainteresowania pracą, przy czym aż 29% uważa, że ten wpływ jest bardzo duży.

Wykres 1 Znajomość zasad dotyczących możliwości podejmowania zatrudnienia w sytuacji, kiedy pobierana jest renta socjalna (N=94)

źródło: opracowanie własne

Wyniki przeprowadzonych badań korespondują z wnioskami i ekspertyzami, z których wprost wynika potrzeba zniesienia progów i umożliwienie swobodnego zarobkowania bez względu na otrzymywanie renty socjalnej. W świetle zrealizowanych badań wyraźnie widać, że osoby z niepełnosprawnościami uznają likwidację pułapki rentowej za istotny czynnik wpływający na sytuację osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy. Wpływ ten ma dwa zasadnicze bszary- jednym z nich jest potencjalny wzrost liczby osób wchodzących na rynek pracy, dla których istnienie „pułapki” było jednym z kluczowych determinantów decyzji o niepodejmowaniu aktywności. Niemniej istotnym jest także obszar wpływu

---

⁶ Gawska Agata „Kompensacja i dostęp. Raport z badania jakości pilotażu instrumentu”, Polski Związek Głuchych, Warszawa, czerwiec 2023r.

likwidacji „pułapki” na sytuacji osób już pracujących, jak wskazuje jeden z ekspertów uczestniczący w panelu eksperckim: „Wydaje mi się ciekawe, na ile taka likwidacja pułapki rentowej wpłynęłaby też na zmianę sytuacji osób, które już są na tym rynku pracy i są aktywne zawodowo. Mogłyby one podejmować pewne działania na rzecz zmiany miejsca pracy czy też zmiany profesji na rzecz takiego, który byłby bardziej dla niej atrakcyjny. Pewnie też by to było takie lepsze dopasowanie do własnych aspiracji i potencjału. Osoby nie byłyby lokowane w ramach pewnych prac, które już wykonują. To by była ważna zmiana, taka bardziej otwarta ścieżka tej osoby na rynku pracy”.

Konieczność likwidacji pułapki rentowej potwierdzili także pozostali eksperci środowiska osób z niepełnosprawnościami, którzy uczestniczyli w panelu eksperckim, realizowanym w ramach pilotażu instrumentu. Zwracali oni uwagę, że temat likwidacji pułapki rentowej jest podnoszony od wielu lat i faktycznie stanowi istotną barierę dla rozwoju aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Poza likwidacją bariery wejścia dla osób, które dopiero podejmują zatrudnienie, bardzo istotne jest wsparcie osób, które już pracują. Osoby które pracują i pobierają rentę, dzięki likwidacji pułapki będą mogły bez obaw oczekiwać wzrostu wynagrodzenia, pobierać dodatkowe premie czy inne gratyfikacje finansowe bez obawy o zmniejszenie czy utratę renty. Instrument w ten sposób mógłby oddziaływać na kształtowanie się jakościowego rynku pracy osób z niepełnosprawnościami, gdzie pensje tych osób będą równe pensjom współpracowników. Jednocześnie poszerzą się możliwości awansu, czy zmiany pracy pracujących osób z niepełnosprawnościami na taką, która umożliwi osiągnięcie wyższych zarobków.

Dostęp

Potrzeba likwidacji „pułapki świadczeniowej” i rozszerzenie grona osób które mogą korzystać ze wsparcia powiatu, o te, które są zatrudnione i osiągają dochody z pracy, to temat, który wielokrotnie był poruszany przez różne gremia oraz postulowany przez środowisko osób z niepełnosprawnościami. Równy dostęp do możliwości skorzystania z dofinansowań bez względu na osiągnięte dochody, jest istotnym elementem wsparcia aktywności zawodowej osób pracujących.

Potrzebę likwidacji pułapki świadczeniowej potwierdzają badania ilościowe przeprowadzone w czasie testowania instrumentów w ramach projektu „Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.

Zdecydowana większość badanych (92%) uważa, że osoby pracujące powinny mieć możliwość skorzystania z dofinansowania do zakupu pomocy ortopedycznych, na których dofinansowanie środki przyznaje powiat.

Niemal wszyscy ankietowani (91%) uważają, że pracująca osoba z niepełnosprawnością powinna mieć taki sam dostęp do możliwości dofinansowania niezbędnej dla niej pomocy, jak osoba niepracująca. Tylko nieliczni badani uważają, że pracująca osoba z niepełnosprawnością sama powinna finansować swoje potrzeby.

Osoby z niepełnosprawnościami uznają, że pracujące osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć taki sam dostęp do wsparcia, jakiego udziela samorząd, jak osoby niepracujące. Dotyczy to zarówno likwidacji barier architektonicznych, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, jak i likwidacji barier w komunikowaniu się.

Zwiększenie dostępu do rozwiązań wspierających aktywność zawodową potwierdzają także dodatkowe korelacje zidentyfikowane w czasie badań ilościowych. Wynika z nich, że państwo powinno finansować niezbędne szkolenia i kursy podnoszące wiedzę i kompetencje potrzebne na rynku pracy (uważa tak 84%) oraz niezbędny sprzęt, który pomógłby w pracy (82%) – te dwa aspekty badani uznali za najbardziej istotne.

Zmiany proponowane w ramach instrumentu *Kompensacja i dostęp* zgodne są z ideą pełnego włączenia społecznego i samostanowienia osób z niepełnosprawnościami.

Rozwiązanie przyczyni się także do osiągnięcia wskaźnika monitorującego realizację celu głównego Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030⁷, jakim jest współczynnik aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym.

---

⁷ Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (poz. 218)

3. Istota nowego instrumentu

Kompensacja i dostęp, to rozwiązanie złożone z dwóch komplementarnych wobec siebie zmian w zakresie:

1. likwidacji zjawiska „pułapki rentowej” poprzez zniesienie progów dochodowych i umożliwienie swobodnego zarabiania bez względu na otrzymywanie renty socjalnej,
2. likwidacji „pułapki świadczeniowej” ograniczającej aktywnej zawodowo osobie z niepełnosprawnością możliwość ubiegania się o dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Rozwiązania ujęte w instrumencie *Kompensacja i dostęp* zwiększają efektywność i celowość pozostałych instrumentów rynku pracy, są bowiem rozwiązaniem natury horyzontalnej i wpływają zarówno na sytuację osób obecnie niepracujących, jak i pracujących. Tworzą także zewnętrzne, wspierające warunki do pełnego włączenia osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy.

Kompensacja

Obszar „*kompensacja*”, to likwidacja zjawiska „pułapki rentowej” poprzez zniesienie progów dochodowych i umożliwienie swobodnego zarobkowania bez względu na otrzymywanie renty socjalnej. Fundamentalnym założeniem tej części instrumentu jest to, że podstawowe świadczenia rentowe powinny być uzależnione wyłącznie od obiektywnie określonego stopnia utraty zdrowia i powinny przysługiwać każdej osobie z niepełnosprawnością, jako wyrównanie podwyższonych kosztów życia, będących skutkiem niepełnosprawności. Świadczenia rentowe rekompensują nie tylko wyższe koszty życia, związane na przykład z koniecznością stałej rehabilitacji czy zażywaniem leków, ale stanowią istotne zabezpieczenie przed niestabilnością zatrudnienia. Aspekt ten jest kluczowy dla wsparcia aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami, zarówno w podejmowaniu, jak i utrzymaniu zatrudnienia. Wpływa także na kształtowanie się jakościowego rynku pracy osób z

niepełnosprawnościami poprzez nieblokowanie możliwości osiągania większych, często równych ze współpracownikami zarobków. Wysokość świadczenia nie powinna więc być uzależniona od aktywności zawodowej lub jej braku i powinno być wypłacane bez względu na to, czy dana osoba pracuje, czy nie.

W przypadku osób pracujących, świadczenie to nie powinno podlegać żadnym limitom z uwagi na wysokość zarobków, ponieważ zwiększone potrzeby są konsekwencją niepełnosprawności i nie są powiązane z sytuacją zawodową danej osoby. To wyraźnie wskazuje, że limity wysokości zarobków dla pobierających rentę socjalną, powinny ulec likwidacji.

Dostęp

Obszar „dostęp”, to likwidacja „pułapki świadczeniowej” ograniczającej aktywnej zawodowo osobie z niepełnosprawnością możliwość ubiegania się o dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Możliwość uzyskania dofinansowania w celu likwidacji barier w codziennym funkcjonowaniu osoby z niepełnosprawnością, jest ważnym czynnikiem wpływającym także na jej aktywność zawodową. Istotnym, a często pomijanym aspektem jest to, że dostęp do środków z powiatu, może znacząco wpływać na możliwość utrzymania się osoby na rynku pracy np. w wyniku zmieniających się potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Zniesienie progów dochodowych, byłoby wsparciem, ale przede wszystkim motywacją do podjęcia oraz utrzymania aktywności zawodowej, a dostęp do dofinansowań znacząco podniósłby efektywność danej osoby, jako aktywnego uczestnika życia zawodowego.

Brak ograniczeń w zakresie możliwości zarobkowania wpłynąłby na możliwość awansu, wzrostu wynagrodzeń, czy też na chęć zmiany pracy na lepszą, lepiej płatną. W tej chwili ryzyko utraty renty blokuje taką aktywność, na co jednoznacznie wskazywali eksperci biorący udział w panelu eksperckim organizowanym w ramach pilotażu instrumentu.

Osoby które już pracują lub też podejmują zatrudnienie ponoszą stratę, gdyż dochód z zatrudnienia uniemożliwia otrzymanie dofinansowania, tak więc jest to czynnik demotywujący podjęcie zatrudnienia.

Kluczową barierą jest kryterium dochodowe, które już na wstępie wyklucza z możliwości ubiegania się o dofinansowanie osoby pracujące, mimo że dochody pracujących osób z niepełnosprawnościami bardzo często oscylują wokół najniższej krajowej.

4. Założenia i funkcjonowanie instrumentu

Zasadniczym celem instrumentu *Kompensacja i dostęp* jest zwiększenie liczby pracujących osób z niepełnosprawnościami oraz utrzymanie pracy przez osoby już pracujące, poprzez likwidację „pułapki rentowej” (kompensacja) i „pułapki świadczeniowej” (dostęp).

Część instrumentu „*kompensacja*” ma na celu zmianę, która spowoduje, że renta socjalna stanie się świadczeniem niezależnym od dochodów, a tym samym będzie stanowiła kompensację niezbędnych do ponoszenia kosztów, wynikających z niepełnosprawności.

„*Dostęp*” ma na celu umożliwienie starania się osobie pracującej o dofinansowanie do likwidacji barier oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne czy środki pomocnicze.

Rozwiązanie będzie kluczowym czynnikiem składającym się na osiągnięcie wskaźnika monitorującego realizację celu głównego Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030⁸, jakim jest współczynnik aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym.

Dążenie do osiągnięcia założonych wskaźników związanych z rynkiem pracy wymaga komplementarnych i kompleksowych działań, w tym wdrożenia rozwiązań powiązanych z systemem wsparcia socjalnego.

---

⁸ Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (poz. 218)

Podstawowym założeniem funkcjonowania „*kompensacji*” jest umożliwienie swobodnego zarobkowania bez względu na ryzyko zmniejszenia lub utraty renty socjalnej.

W tym celu potrzebna jest likwidacja zjawiska „pułapki rentowej” poprzez wprowadzenie zmian w przepisach prawnych.

Założeniem proponowanego rozwiązania jest zmiana paradygmatu renty socjalnej z zastępującej zarobki, na finansującą zwiększone koszty funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością, w tym koszty wynikające z podjęcia i utrzymania zatrudnienia. Rozwiązanie to zniweluje aktualnie funkcjonujące ujemne skutki podjęcia zatrudnienia dla łącznego dochodu osoby z niepełnosprawnością. Gwarancję stałości świadczenia należy rozpatrywać w kategoriach motywatorów do podwyższenia standardu i jakości życia w sytuacji utrzymania i podjęcia aktywności zawodowej.

„*Kompensacja*” jako instrument, wpisuje się w nurt projektowania rozwiązań systemowych wspierających niezależne życie (i samodzielność) oraz możliwość pracy osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z założeniami Konwencji oraz Strategii, ochrona socjalna powinna mobilizować do niezależnego życia i aktywności zawodowej, a nie utrudniać i zniechęcać do aktywności, również w obszarze zatrudnienia, tak jak obecnie ma to miejsce. Wdrożenie zmian będzie realizacją działań zaplanowanych w Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030⁹, które zakładają zmniejszanie dysproporcji pomiędzy wysokością świadczeń pobieranych przez osoby z niepełnosprawnościami, a wysokością możliwego do uzyskania wynagrodzenia za pracę.

Jednym z kluczowych elementów proponowanego rozwiązania jest także odciążenie osób z niepełnosprawnością z konieczności kontrolowania limitów uzyskiwanych dochodów. Koszty transakcyjne ponoszone przez osobę z niepełnosprawnością w związku z podjęciem pracy, wpływają ujemnie na prowadzony przez nią rachunek zysku i strat w kontekście aktywizacji zawodowej i podnoszenia jakości życia. Oddzielenie renty od aktywności na rynku pracy pozwoli na osiągnięcie większych dochodów z pracy, bez obawy o utratę renty, tym

---

⁹ Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (poz. 218)

samym osoby z niepełnosprawnościami będą mogły pracować na „rynkowych” zasadach – otrzymywać wyższe wynagrodzenie i takiego wynagrodzenia za swoją pracę oczekiwać od pracodawcy, uzyskiwać dodatkowe premie, itp. Zmieni to dotychczasowy obraz rynku pracy osób z niepełnosprawnościami, który kojarzony jest wynagrodzeniem równym płacy minimalnej.

Wdrożenie rozwiązania wpłynie także na funkcjonowanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który zostanie odciążony od biurokratycznych procedur związanych z obsługą i kontrolą w tym zakresie. Optymalny system wspierania zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami powinien maksymalizować dobrobyt, także społeczny oraz minimalizować koszty transakcyjne generowane przez strukturę instytucjonalną.

Dostęp

Podstawowym założeniem zapewnienia instrumentu „dostęp” jest likwidacja zjawiska „pułapki świadczeniowej” poprzez zniesienie kryterium dochodowego przy ubieganiu się o dofinansowanie do likwidacji barier i w zaopatrzeniu w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Celem rozwiązania jest umożliwienie ubiegania się osobie pracującej o dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty czy środki pomocnicze.

Funkcjonowanie rozwiązania wspierać będzie także dostęp do sprzętu, który w wielu przypadkach jest niezbędny do wykonywania czynności zawodowych. Aktywność zawodowa osoby z niepełnosprawnością wpływa także na użyteczność sprzętu i potrzebę systematycznego serwisu czy wymiany. Eksploatacja posiadanego sprzętu, wynikająca m.in. z aktywności zawodowej, jest kluczowym elementem w długofalowym planowaniu budżetu domowego aktywnych zawodowo osób z niepełnosprawnościami.

Przy określaniu korzyści i kosztów podjęcia pracy, brak możliwości skorzystania z dofinansowania, kategoryzowany jest jako koszt, bowiem wydatek ten staje się kosztem niezbędnym do poniesienia w celu podjęcia lub utrzymania pracy, jednak bez możliwości jego dofinansowania czy refundacji, co dostępne jest dla osób niepracujących. Tym samym

jest to mechanizm, który przez osoby z niepełnosprawnością jest postrzegany jako „penalizujący” aktywność zawodową.

System zabezpieczający realizację niezależnego życia powinien być nastawiony na premiowanie rozwiązań wspierających działania służące zwiększeniu jakości życia, tym samym powinien wspierać podejmowanie aktywności zawodowej przez osoby z niepełnosprawnościami bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów z ich strony. Zniesienie tego typu ograniczeń będzie spójne z planowanymi do wdrożenia instrumentami rynku pracy zogniskowanymi wokół świadczeń pieniężnych. Wprowadzone zmiany mogą być komplementarne i postrzegane jako zachęcające do podjęcia gotowości bycia aktywnym zawodowo obywatelem.

W początkowym okresie funkcjonowania rozwiązania, zasadne byłoby prowadzenie przez instytucje przyznające dofinansowanie, monitorowania wniosków składanych przez osoby pracujące.

Wnioski z monitoringu mogą być przesłanką, by w kolejnym etapie premiować aktywne zawodowo osoby w ubieganiu się o dofinansowanie.

Wnioski te mogą stanowić również podstawę do profilowania powiatowych programów na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w kierunku zwiększenia środków wpływających na aktywność zawodową osób z niepełnosprawnościami.

Efektywność i trwałość rozwiązań proponowanych w instrumencie *Kompensacja i dostęp* będzie wymagało także zapewnienia odpowiedniej kampanii informacyjnej.

5. Elementy składowe instrumentu

Instrument pod nazwą *Kompensacja i Dostęp* składa się z dwóch zagadnień:

1. likwidacji „pułapki rentowej” w zakresie renty socjalnej (**kompensacja**),
2. likwidacji „pułapki świadczeniowej” w zakresie dostępu do dofinansowań na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze (**dostęp**).

Oba elementy mają charakter systemowej zmiany w przepisach regulujących istotę działania instrumentów rynku pracy, jest to rozwiązanie poziomu horyzontalnego.

6. Podmioty na które będzie oddziaływać projekt

Odbiorcami bezpośrednimi rozwiązania są osoby z niepełnosprawnością pracujące oraz podejmujące zatrudnienie.

Kompensacja

Grupę docelową można określić wskazując aktualnie obowiązujące kryteria określone w Ustawie z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej. Wg danych ZUS liczba osób pobierających renty socjalne w 2021 roku wynosiła 289,9 tys.¹⁰

W przypadku rozwiązania związanego z likwidacją „pułapki rentowej” grupę docelową stanowią osoby spełniające poniższe warunki:

- osoby pełnoletnie (osoby które mają ukończone 18 lat, lub kobiety, która wyszły za mąż po ukończeniu 16 lat),
- osoby wobec, których lekarz orzecznik ZUS / komisja lekarska ZUS stwierdził, całkowitą niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:
  - przed ukończeniem 18 roku życia;
  - w trakcie nauki (także podczas wakacji lub urlopu dziekańskiego):
  - w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 lat,
  - w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

---

¹⁰ Zalewska H., Tomczyk I. „Specjalne świadczenia nieskładkowe (renta socjalna, rodzicielskie świadczenie uzupełniające, świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji); Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W przypadku rozwiązania związanego z likwidacją „pułapki świadczeniowej” grupę docelową aktualnie stanowią osoby wskazane w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. 2015 poz. 926, z późn. zm.).

O dofinansowanie ze środków Funduszu zadań, jeżeli ich realizacja umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem, mogą ubiegać się:

- na likwidację barier architektonicznych – osoby niepełnosprawne, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi nieruchomości albo posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku mieszkalnego, w którym stale zamieszkują;
- na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych – osoby niepełnosprawne, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności;
- na zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze- osoby wymagające wsparcia w tym zakresie.

Określając grupę docelową warto także wskazać odbiorców pośrednich (interesariuszy), czyli:

- otoczenie osób z niepełnosprawnościami w tym opiekunowie,
- gospodarstwa domowe osób z niepełnosprawnościami.

Maksymalna liczba osób, które mogłyby skorzystać z tego rozwiązania, jest równa liczbie osób pracujących. Według danych BAEL na koniec IV kw. 2022 jest 512 tys. osób¹¹. Należy jednak zauważyć, że nie każda osoba pracująca skorzystałaby z tego instrumentu. W wieku aktywności zawodowej w Polsce jest 2,2 mln osób niepracujących¹², z czego korzystających

---

¹¹ BAEL, Osoby niepełnosprawne, IV kw. 2022

¹² BAEL, Osoby niepełnosprawne, IV kw. 2022

z dofinansowań w powiecie, o których mowa w instrumencie, jest 258.309 osób¹³, co stanowi 12% uprawnionych użytkowników. Przyjmując analogiczne wyliczenia, w stosunku potencjalnych użytkowników instrumentu do ich liczby, oszacować można, że z instrumentu skorzysta około 60 tys. osób w skali roku.

---

¹³ Sprawozdanie Zarządu PFRON z realizacji planu rzeczowo-finansowego z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2021r. PFRON, Warszawa, marzec 2022

7. Realizatorzy instrumentu

Instrument wskazuje, jako realizatorów podmioty dotychczas realizujące zadania, jakich dotyczy instrument:

1. *Kompensacja*- Zakład Ubezpieczeń Społecznych - w odniesieniu do likwidacji pułapki rentowej dotyczącej renty socjalnej,
2. *Dostęp*- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w odniesieniu do dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, w powiązaniu z powiatami, które są realizatorami dofinansowań.

Należy założyć, że Instytucje są przygotowane do realizacji założeń instrumentu *Kompensacja i dostęp*. Przygotowanie to wynika z doświadczenia tych instytucji w realizacji rozwiązań, co do których instrument *Kompensacja i Dostęp* wskazuje modyfikacje. Instrument w swoim założeniu nie zmienia dotychczasowych realizatorów zadań, jedynie wskazuje na konieczne modyfikacje prawa tak, aby osoby z niepełnosprawnościami, które pracują nie były z tego powodu wykluczane czy to z możliwości uzyskiwania dofinansowań czy z powodu zbyt dużych zarobków.

8. Skutki wprowadzenia nowego instrumentu

Kompensacja

Jak wynika z danych ZUS w grudniu 2021r. liczba osób pobierających renty socjalne wyniosła 289,9 tys. osób, a kwota wypłat w 2021r. - 4,3 mld zł. W 2021 r. przeciętna miesięczna liczba zawieszonych rent socjalnych wyniosła 2,2 tys.¹⁴ Jak wynika z informacji ZUS przeciętna miesięczna kwota wypłacanej renty w 2021r. wyniosła 1.230,68 zł. Biorąc pod uwagę, że w skali roku zawieszonych rent średniomiesięcznie jest 2,2 tys., to suma kwot zawieszonych rocznie wynosi 32.489.952 zł¹⁵. Należy zatem szacować, że kwota obciążenia budżetu likwidacją „pułapki rentowej” powinna wynieść w granicach 30-40 mln zł rocznie. Kwota ta może być większa, niż suma z roku 2021, z uwagi na zmiany progów dochodowych przy „dorabianiu” do renty od stycznia 2022r.

Jednocześnie należy zauważyć, że wydatki zbilansują się wpływami do budżetu z tytułu składek i podatków, jako pochodnych wynagrodzenia. Dodatkowo wydatek zbilansuje się przychodami z tytułu VAT wynikającymi ze wzrostu siły nabywczej osób z niepełnosprawnościami, które utrzymują zatrudnienie.

Może wystąpić także bilansowanie wydatków w odniesieniu do zmniejszonych wydatków z obszarze pomocy społecznej.

Funkcjonowanie rozwiązań nie wiąże się z nowymi kosztami o charakterze ciągłym związanymi np. z obsługą rozwiązania. Ponadto nastąpi odciążenie ZUS związane z obsługą i kontrolą w zakresie rent socjalnych.

---

¹⁴ Zalewska H., Tomczyk I. „Specjalne świadczenia nieskładkowe (renta socjalna, rodzicielskie świadczenie uzupełniające, świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji); Zakład Ubezpieczeń Społecznych

¹⁵ tamże

Dostęp

Istotne dla wdrożenia instrumentu w zakresie elementu *Dostęp* będzie wydzielenie części środków dedykowanych instrumentowi z puli przekazywanej do samorządów (powiatów) przez PFRON w ramach tzw. algorytmu.

Obecnie funkcjonujące rozwiązanie pozwala samorządom na samodzielne decydowanie na jakie cele przeznaczane są środki a algorytmu, nie ma podziału na środki z obszaru rehabilitacji społecznej i zawodowej. Skutkiem czego gros środków przekazywanych jest na działania społeczne, a minimalna ich ilość na działania aktywizacji zawodowej innej, niż ta wynikająca z zapisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku prac. Jak wynika ze sprawozdania PFRON za rok 2021¹⁶ środki przekazane przez powiaty organizacjom pozarządowym na działania aktywizacji zawodowej wyniosły 141.600,00 zł i stanowiły jedynie 2,7% środków, które samorzady przekazały na realizację działań społecznych.

Wprowadzenie w zakresie elementu „*dostęp*” wydzielonej puli środków z budżetu powiatów ze środków z tzw. algorytmu na wsparcie osób, które pracują wymusi „znaczenie” tych środków przez PFRON jako tych, które na to zadania powinny być przekazane. Analogiczna sytuacja ma już miejsce ze „znaczeniem” środków, które samorzady przekazują do powiatów a dotyczą one Warsztatów Terapii Zajęciowej. Zatem w tym zakresie PFRON ma już wypracowany mechanizm „znaczenia” środków.

Proponuje się aby pula środków „znaczonych”, która w ramach zadań samorządów powinna być wydzielona dla osób pracujących, wynosiła 30% puli środków na te zadania. Wynika to z wysokości wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, który obecnie oscyluje w granicach właśnie 30%. Biorąc pod uwagę dostępne dane- sprawozdanie PFRON za rok 2021¹⁷ można dokonać estymacji kosztów instrumentu w części „*dostęp*”. Wydatki na

---

¹⁶ Sprawozdanie Zarządu PFRON z realizacji Planu rzeczowo-finansowego z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2021r. PFRON, Warszawa, marzec 2022

¹⁷ Sprawozdanie Zarządu PFRON z realizacji Planu Rzeczowo-finansowego z działalności Państwowego Funduszu

zadania powiatów w roku 2021, z których powinna być wydzielona pula 30% środków dla pracujących:

- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. a ustawy o rehabilitacji (...): 112.912.252,00
- Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów - art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. c ustawy o rehabilitacji (...): 231.013.701,00
- Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych dokonywane na wniosek osób niepełnosprawnych art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. d ustawy o rehabilitacji (...) nieposiadających osobowości prawnej art. 35a ust. 4 ustawy o rehabilitacji (...): 138.319.160,00 zł.

Suma: 482.245.113,00 zł, z czego 30% stanowi: 144.673.534,00 zł. Przy czym **kwota ta nie zwiększa wydatków na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.**

9. Inne potrzeby związane z wprowadzeniem instrumentu

Wprowadzenie nowego instrumentu *Kompensacja i dostęp* nie wymaga dodatkowych działań w obszarze szkoleniowym dla jego realizatorów. Obie zmiany prawne, które są istotą instrumentu, spowodują zmianę w już funkcjonujących rozwiązaniach, nie przewidują jednak zmiany realizatorów i istoty realizowanych zadań. Zmiany te są realizacyjnie na tyle nieistotne, że wystarczy nieznaczna zmiana przepisów, aby mogły funkcjonować zgodnie z założeniami instrumentu.

Jednocześnie niezwykle istotna wydaje się być zorganizowanie kampanii informacyjnej dotyczącej proponowanych zmian. Pomimo funkcjonujących rozwiązań dot. możliwości „dorabiania” do renty socjalnej, osoby z niepełnosprawnościami wciąż nie znają tych zasad, stąd ich zmniejszona aktywność zawodowa, która minimalizuje, w ich ocenie, ryzyko utraty renty. W przypadku dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, istotne będzie uświadomienie oraz dotarcie z informacją o możliwości otrzymania dofinansowań przez osoby pracujące.

10. Mapa drogowa wdrażania instrumentu

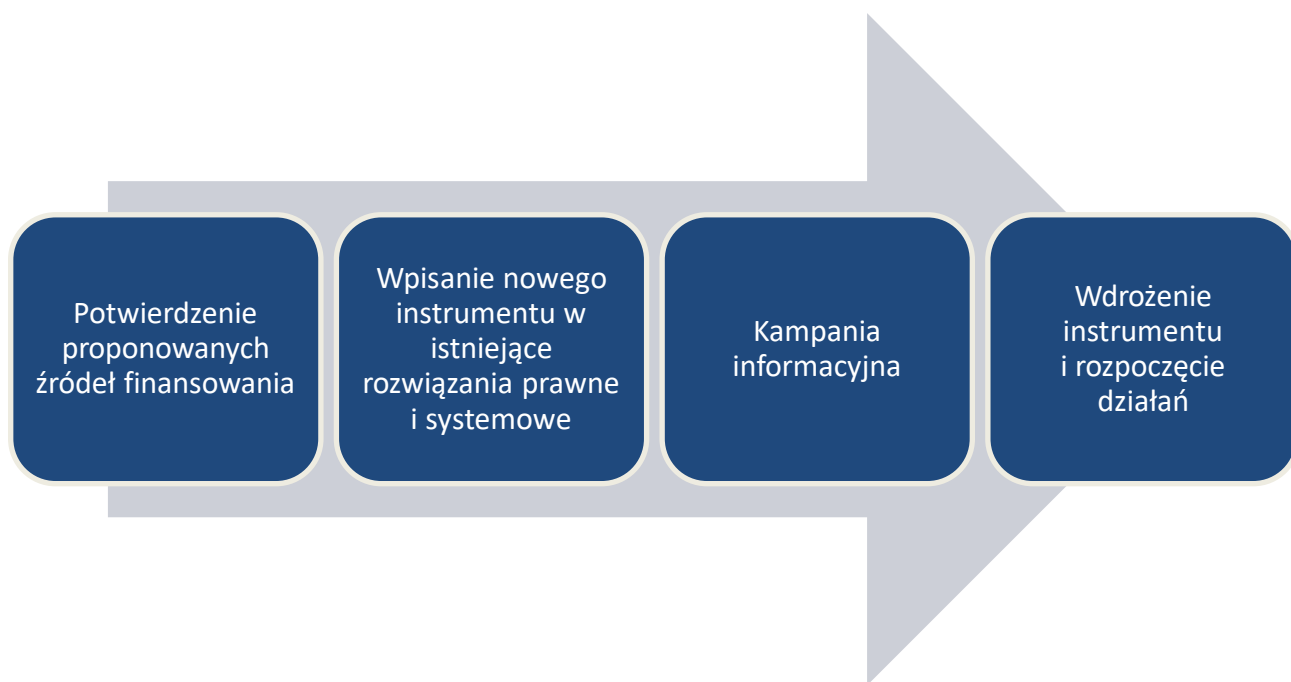
Kluczowe działania i etapy niezbędne do wdrożenia instrumentu ujęto poniżej w tabeli oraz na wykresie.

Tabela 1 Zestawienie działań niezbędnych do wdrożenia instrumentu

I.p.	Działanie	Uszczegółowienie	Etapy
1.	Ustalenie źródeł finansowania	Środki ZUS Środki PFRON	Jeden etap
2.	Wpisanie nowego instrumentu/zmian w istniejące rozwiązania prawne i systemowe	Zgodnie z punktem dot. zmian legislacyjnych	Jeden etap
3.	Kampania informacyjna	Czytelna kampania informacyjna nt. nowego instrumentu w „języku korzyści” i z wykorzystaniem nowych kanałów komunikacji (np. social media)	Zadanie ciągłe
4.	Wdrożenie instrumentu i rozpoczęcie działań	Wypłacanie renty bez względu na dochodu oraz możliwość finansowania wsparcia ze środków PCPR dla pracujących	Zadanie ciągłe

źródło: opracowanie własne

Rysunek 2 Schemat mapy drogowej wdrażania instrumentu.

źródło: opracowanie własne

11. Powiązanie instrumentu z innymi instrumentami wsparcia

Kompensacja

Instrument nie jest bezpośrednio powiązany z innymi instrumentami funkcjonującymi oraz planowanymi. Jego wpływ na aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami jest istotny w zakresie likwidacji pułapki rentowej jako takiej.

Dostęp

Instrument wykazuje powiązania z funkcjonującym Programem PFRON Aktywny Samorząd. Aktywny Samorząd, to program dofinansowań z którego mogą korzystać osoby pracujące, gdyż kryterium dochodowe nie jest tutaj istotne. Niemniej Program ten jest Programem celowym ustanowionym przez PFRON, a tym samym nie wpisuje się w stałą możliwość finansowania z uwagi na to, że nie jest to instrument systemowy. W sytuacji zmiany w zakresie dofinansowań pochodzących algorytmu PFRON realizowanych przez PCPR możliwe byłoby zniesienie tej części działań w Programie Aktywny Samorząd i zagwarantowanie dostępu do dofinansowań osobom pracującym systemowo.

12. Założenia do zmian legislacyjnych

Wprowadzenie do systemu prawnego proponowanego instrumentu wymaga dokonania zmian prawnych w następujących aktach prawnych:

- *Kompensacja:*
  - Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej oraz innych powiązanych aktach prawnych. W proponowanym brzmieniu:

W ustawie z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 240 i 2476, z 2023 r. poz 658) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) uchyla się art. 10;
- 2) w art. 12 ust. 4 skreśla się wyrazy „zawieszenie prawa lub”
- 3) w art. 12b ust. 3 skreśla się wyrazy „lub zawieszenie”
- 4) w art. 15 pkt 1 skreśla się wyrazy „art. 104 ust. 4,”

- *Dostęp:*
  - Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. 2015 poz. 926, z późn. zm.).
  - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 2003 r. w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym.

13. Zestawienie wykresów, rysunków i tabel

Rysunek 1 Schemat instrumentu Kompensacja i Dostęp	10
Rysunek 2 Schemat mapy drogowej wdrażania instrumentu.	32
Tabela 1 Zestawienie działań niezbędnych do wdrożenia instrumentu	31
Wykres 1 Znajomość zasad dotyczących możliwości podejmowania zatrudnienia w sytuacji, kiedy pobierana jest renta socjalna (N=94)	12

14. Bibliografia i materiały pomocnicze

Akty prawne powszechnie obowiązujące

1. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, Dz.U.2012 poz. 1169
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 776

Programy, strategie

1. Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (poz. 218)

Opracowania, raporty

1. Gawska Agata „Kompensacja i dostęp. Raport z badania jakości pilotażu instrumentu”, Polski Związek Głuchych, Warszawa, czerwiec 2023r.
2. Zalewska H., Tomczyk I. „Specjalne świadczenia nieskładkowe (renta socjalna, rodzicielskie świadczenie uzupełniające, świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji); Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Oficjalne dane statystyczne, sprawozdania

1. Sprawozdanie Zarządu PFRON z realizacji planu rzeczowo-finansowego z działalności Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2021r. PFRON, Warszawa, marzec 2022
2. BAEL, Osoby niepełnosprawne, IV kw. 2022

czewiec 2023r.